

Mämmedoraz

Category: Goşgular, Kitapcy, Sözler, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Mämmedoraz MÄMMEDORAZ

Mämmedoraz liriki şygrylaryň ençemesini bize miras galdyrypdyr.[1] Ol Köneürgenç sebitlerinde ýaşapdyr. Bar bolan maglumatlara görä, şahyr Köneürgenjiň günorta-günbatarynda ýerleşýän Böten dagynyň ilersindäki Goşatereň diýen ýerde 1853-nji ýylda eneden bolýar. Mämmedorazyň:

Hywanyň şährinden ýükümi aldym,
Böten dagda ýaryň gyşlagna geldim.[2]

Bahar bolsa Goşatereň göçerler,
Aýböwür ýadyma düşse aglaryn[3] –

diýen setirleri-de, onuň şol ýerlerde önüp-ösenligine şaýatlyk edýär. Şahyryň lakamyna Mämmetzyýa, kakasyna Öwezgeldi keçeli diýer ekenler.

Mämmedoraz, köplenç, yşky-liriki goşgular döredipdir. Ol ýaşlykdan Balgelne (Balýeňñeme) aşyk bolýar, emma Balgelniň doganlary ony köneürgençli bir baýa satýarlar. Mämmedoraz Balgelniň şanyna ýigrimiden gowrak elegiýadyr oda döredýär. Şahyryň Balgelne tüýs ýürekden aşyk bolanlygyny:

Gün görmän oturan şalaryň gyzy,
Jemlense barysy Balgelin bolmaz.[4]

Gulak goýgul, gül ýüzli ýar,
Ötinçä «sen» diýr, gidermen.
Daban boýly dar çukurda
Ýatynça «sen» diýr, gidermen.[5] –

diýen setirlerinden hem aňmak bolýar. Mämmedoraz Balýeňñemden aýra düşürilmegine gaty gynanýar. Şol sebäpli hem ol beýleki temalarda ýazan şygrylarynda hem häli-şindi onuň adyny agzap

durýar. «Uçdy-da gitdi» diýen şygrynda şahyr:

Eý agalar, Paýdyllanyň çölünde,
Ýaşylbaş ördegim uçdy-da gitdi.
Ýazy bilen ýaýla bolan Balýeňňem,
Bu gün gyşlagyna geçdi-de gitdi.[6] –

diýen ýaly obrazly sözler bilen Balýeňňemi ýatlaýar. Şahyr hernäçe gynansa-da, onuň hal-ahwalyny soran tapylmaýar. Bu ýagdaý Mämmedorazyň:

Ganly ýaşym akýar gözden sil bolup,
Bu syrry pynhanym kime aýdaýyn,
Ykbalym ters geldik, neneň edeýin,
Meň ýüzüme gülüp bakan bolmady.[7] –

diýen setirlerinde hem real beýan edilipdir. Şahyryň:

Tüssäniň derdinden Aý-Gün tutuldy,
Iki duşman bir-birine gatyldy,
Ozal başda Gurbandurdy atyldy,
Iller aglar Gurbandurdy jan üçin –

Arzym eşit, Jüneyit jan,
Garyp ilat horlandy kän...[8]

Gaty gitdiň geçdiň çenden,
Ýürek ürkdi näzik tenden,
Mämmedoraz sorar senden,
Şunçakly ilaty nätdiň?[9] –

diýen bentlerinde bolsa Jüneyit hanyň we onuň garakçylarynyň Hywada, Köneürgençde eden pyssy-pyjurlyklaryny paş edipdir. Şahyr bu zalımlaryň jenaýatçylykly işleri, nähak döken ganlary üçin iru-giç halk öňünde hasabat bermeli boljakdygyny aýdypdyr. Şahyr Jüneyit hanyň talañcylykly, basybalyjylykly hereketlerini suratlandyryp, ony ýyrtyjy mör-möjege deňeýär. Mämmedoraz ömrüniň ahyrlarynda Jüneyit hanyň zulumyndan gaçyp, Gyzyletrek sebitlerinde çopançylyk edýär. Onun nebereleri

häzir Gyzyletrek, Gumdag sebitlerinde ýaşayarlar. Şahyr 1938-nji ýylda 85 ýaşynda aradan çykyp, Gyzyletregiň Ýasydepe diýen ýerinde jaýlanypdyr.

Allaberdi ORAZTAGANOW,
filologiýa ylymlarynyň kandidaty.

[1] Seret: inw. 1452, 2983. Bu şygrylar, esasan, 1964-nji ýylda Köneürgenç raýonynyň «Iskra» kolhozynyň Gyzylgüýç uçastogynda ýaşayan Baýram bagşy Berdi oglundan ýazylyp alnypdyr.

[2] Inw. 1994.

[3] Şol ýerde.

[4] Inw. 3103.

[5] Inw. 1994.

[6] Inw. 3103.

[7] Inw. 2185.

[8] Şol ýerde.

[9] Inw. 2113, 2185. Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly